

تشکل‌گرایی، زیرساخت توسعه

توسعه یک شبه اتفاق نمی‌افتد. تجربه کشورهای توسعه‌یافته نیز موید همین نکته است که با گذر زمان و در طول سال‌ها، تغییرات آرام و بطئی ضامن توسعه پایدار است در غیر این، صورت تغییرات غیرهدفمند جز صرف هزینه‌های ناهنجار نخواهد داشت. در این بین مهم‌ترین زیرساخت توسعه پیریزی ساختارهای مناسب است که نتیجه نهایی آن هم افزایش انرژی و تجمع توان‌های پراکنده است که به خودی خود فاقد اثربخشی هستند.

اگر از این منظر به توسعه نگاه کنیم، در بعد صنعتی تشکل‌ها نقش تعیین‌کننده‌ای ایفا می‌کنند. تشکل‌های حوزه کسب‌وکار بیش از هر چیز زیرساختی هستند که نگاه بدنه صنعت متبوع‌شان را منعکس می‌کنند و در این فرآیند درست است که یک بعد انعکاس صدای صنعت مطالبه‌گری است، اما فراتر از آن، تشکل‌ها به‌عنوان زیرساخت‌های توسعه معرف ظرفیت‌های صنعتی هستند و در واقع به نمایندگی از اعضا و ذی‌نفعان خود می‌توانند زمینه تعامل بیشتر با صنایع مختلف را فراهم آورند. تجربه کشورهای پیشرفته دنیا نیز نشان می‌دهد که یک پایه مهم توسعه کشورها به‌ویژه در اروپا تشکل‌های صنعتی بوده و این تشکل‌ها هنوز هم نقش قابل توجهی ایفا می‌کنند و در کنار همه مسئولیت‌های جاری، در کشورهای اروپایی دولت‌ها بخش مهمی از مسئولیت‌های حوزه اجرایی خود را به تشکل‌ها تفویض کرده‌اند. این تفویض اختیار تنها از منظر اجرایی قابل تامل نیست، مهم‌تر از آن، از زاویه نگاه سالم‌سازی و کارآمدسازی نهاد دولت حائز اهمیت است. به سبب اینکه تحقیقات مختلف نشان داده که دولت‌های عریض و طویل هم در معرض فساد بیشتر قرار دارند و هم به جهت کارآمدی نمی‌توانند امتیاز مناسبی کسب کنند.

به این ترتیب، قابل درک است که بگوییم تشکل‌ها زیرساخت توسعه هستند و به نوعی می‌توان از تشکل‌گرایی به‌عنوان یکی از استراتژی‌های توسعه کشورها نام برد. با این نگاه هر قدر عمر فعالیت تشکل‌ها و قدمت تشکل‌گرایی افزایش پیدا کند، به همان نسبت از اهمیت بیشتری برخوردار خواهند بود. به عبارت بهتر، هنگامی که عمر فعالیت تشکلی افزایش

پیدا می‌کند، این امر به معنای یک بلوغ دو سویه است؛ یعنی همان نهاد سیاست‌گذار ماهیت وجودی تشکل‌ها را پذیرفته و هم خود تشکل‌ها از مرحله بقا عبور کرده و به مرحله تثبیت و ایفای نقش در جایگاه سیاست‌گذاری رسیده‌اند.

دلیل نوشتن این یادداشت، برگزاری مجمع عمومی جامعه مدیران و متخصصین صنعت کفش ایران در شهریور ماه است. نشست امسال که یادآور بیش از سه دهه فعالیت جامعه است از یک منظر دیگر نیز حائز اهمیت است؛ اینکه همزمان با برگزاری مجمع عمومی انتخابات هیات مدیره و بازرسان جامعه نیز برگزار می‌شود و در واقع شرکت‌کنندگان با آراء خود مسیر ۴ سال آتی جامعه را روشن خواهند کرد.

اگر به جایگاه جامعه مدیران و متخصصین صنعت کفش از همان منظر توسعه صنعتی بخواهیم نگاه کنیم، نیاز است ابتدا به فضای کسب‌وکار صنعت کفش توجه داشته باشیم. صنعت کفش ایران ترکیبی از ساختار صنعتی و سنتی است. واحدهای صنعتی هر چند به جهت حجم تولید و سهم بازار جایگاه قدرتمندتری دارند، اما از لحاظ پراکندگی و نفوذ در بخش‌های مختلف، واحدهای سنتی که بیشترشان کارگاه‌های کوچک هستند، دست پیش را دارند.

مصرف
کالای ایرانی
ضامن
اشتغال فرزندانمان

از سوی دیگر، توجه به این نکته نیز ضروری است که صنعت کفش ایران از جمله صنایع قدیمی و ملی کشور محسوب می‌شود و زنجیره تامین آن -مهم‌تر از هر چیز چرم- برای قرن‌ها در قالب واحدهای کسب‌وکار خانوادگی تداوم پیدا کرده، اما پرسش اینجاست که چرا در ۴ دهه گذشته صنعت کفش هیچ گاه نتوانسته جایگاه خود در دهه ۵۰ شمسی را بازیابی کند.

پاسخ به این پرسش دلایل متعددی دارد که بی‌شک پرداختن به همه آنها از حوصله این یادداشت بیرون است، اما به نظر می‌رسد فقدان تشکلی‌گرایی حرفه‌ای، یکی از دلایل تاثیرگذار بوده است. درست است که اتحادیه‌ها از دیرباز به عنوان تشکلهای صنفی حضور داشته‌اند، اما هنگامی که از توسعه سخن می‌گوییم فارغ از تشکلهای صنفی، نیاز به تشکلهای صنعتی داریم. این بدان معناست که ساختار تولید صنعت کفش ایران برای رسیدن به نقطه بهینه نیازمند تغییر است.

واحدهای کوچک، عموماً از مشکلاتی مانند کمبود نیروی متخصص کمبود سرمایه در گردش، عدم دسترسی به زنجیره تامین و توزیع مناسب و هم چنین بی‌توجهی به فناوری‌های نوین رنج می‌برند. مجموع این شرایط باعث شده بنگاه‌ها به دلیل عدم تولید در مقیاس، از بالا بودن قیمت تمام شده رنج ببرند و تا زمانی که این چرخه معیوب جریان دارد، طبیعی است صادرات کفش نیز جدی نخواهد شد و طبیعی است که دولت‌ها نیز از اتحادیه‌ها تنها به عنوان ساز و کار تنظیم بازار بهره ببرند، بی‌توجه به اینکه توان عظیمی در پشت آنها نهفته است. برای حل این مشکلات باید تولید در کشور به یک نهاد صنعتی تبدیل شود که در نهایت توسط انجمن‌ها و تشکلهای صنعتی آنها را نمایندگی خواهند شد و فراموش نکنیم تا زمانی که صنعت کفش ایران مبتلا به واحدهای غیرصنعتی است، نمی‌تواند مسیر جدیدی را بگشاید. واحد صنعتی ناگزیر بدین معنا نیست که تعداد کارگزارانش چند صد نفر باشند، بلکه بدین معناست که یک بنگاه بتواند براساس ساز و کارهای بازار در طولانی مدت حضورش را تضمین کند. هنگامی که صنعت کفش به این بلوغ برسد بی‌شک حرف‌های زیادی برای گفتن خواهد داشت و از جمله این که به جای تشکلهای صنفی در قالب تشکلهای صنعتی وارد لابی با نهاد دولت می‌شود، ظرفیت‌هایش را آشکار خواهد کرد و منطبق با این ظرفیت‌ها که کم هم نیستند، مطالبه‌گری خواهد کرد.

و حالا باز هم بازگردیم به جامعه مدیران و متخصصین صنعت کفش ایران که بیش از سه دهه حضور را در عرصه صنعت کفش تجربه کرده است و خود نیز در این بین به جهت ساختاری یک روند تغییر بطئی و البته توأم با بلوغ را پشت سر گذاشته است. حالا بیش از ۳ دهه است که جامعه مدیران و متخصصین صنعت کفش ایران ۵ دولت مختلف را تجربه کرده و فارغ از تغییرات سیاسی دولت‌ها باقی مانده است و همین تداوم و بقا و مصون ماندن از سیل تحولات بنیان‌کن بزرگ‌ترین سرمایه اجتماعی جامعه است.

آرایی که در شهریور سال جاری شرکت‌کنندگان در نشست مجمع عمومی جامعه مدیران و متخصصین صنعت کفش ایران به صندوق ریخته خواهد شد، بسیار پرمعناست، چراکه باتوجه به جایگاه جامعه در تعامل با نهادهای مختلف، بر مسیر چهار سال آتی صنعت کفش تاثیر خواهد داشت. از آن سوی نباید فراموش کنیم که برای تغییرات جدید و پویاتر کردن صنعت کفش نیاز به حضور نیروی جوان ضروری است. شاید حضور نسل بنیان‌گذار جامعه به صورت نمادین و البته از منظر انتقال تجربه و تعامل بین نسلی ضروری باشد، اما متوقف ماندن در مرحله موسسان یک عقبگرد آشکار است.

نسل نو نگاه متفاوت به زندگی، اجتماع، مد، پوشاک و البته کفش دارد و باید صدای‌شان شنیده شود و حالا برگه‌های رای فرصت خوبی است برای بیان حرف‌های جدید. واقعیت این است که نسل موسسان نه تنها در صنعت کفش بلکه در کل جامعه شاید جانشین‌پرور خوبی نبوده است و همه چیز را به قبضه خود درآورده، اما باید دو نسل و دو نگاه را در کنار یکدیگر قرار داد تا بتوانیم تجربه و نوآوری را با یکدیگر بیامیزیم.

جامعه مدیران و متخصصین صنعت کفش بیش از سه دهه فعالیت داشته و آثار ماندگاری از خود به جای گذاشته است که از جمله می‌توان به همین انتشار ماهنامه صنعت کفش اشاره کرد، چنین تشکلی در مرحله ثبات و پایداری قرار دارد و در صورتی که اعضاء پذیرای نیروها و تفکرهای متفاوت باشند، اطمینان داشته باشیم که می‌توانیم از زیرساخت تشکلی‌گرایی صنعت کفش برای توسعه صنعت کفش ایران بهره بگیریم.

